

ВІДГУК

офіційного опонента - кандидата юридичних наук, доцента Логвиненка Миколи Івановича - на дисертаційне дослідження Аюпової Рано Мухтарівни «Адміністративно-правові відносини за участю господарських судів в Україні», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Становлення та розвиток України як правової, соціальної держави сьогодні уявляються неможливими без існування чіткої та ефективної системи судоустрою, у тому числі господарських судів, як невід'ємної складової загальної системи захисту прав і свобод особистості. Запровадження в Україні системи господарського судочинства та створення відповідних судів є дієвим механізмом захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, забезпечення верховенства права та законності у сфері господарських правовідносин.

Виконання господарськими судами завдань щодо захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері господарської діяльності вимагає належного правового та організаційного забезпечення їх діяльності. Особлива роль у цьому повинна відводитись нормам адміністративного законодавства, які регулюють як процесуальну, так і їх позапроцесуальну (внутрішньоорганізаційну) діяльність. Проте, в діяльності господарських судів існує низка невирішених правових та організаційних проблем, переважна більшість з яких пов'язана із поступовим становленням системи господарського судочинства в Україні. Сказане стосується необхідності оптимізації структури господарських судів, удосконалення їх взаємодії як між собою, так і з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю. Більш ефективним повинен бути контроль за діяльністю господарських судів. Необхідно переглянути завдання, функції та компетенцію господарських судів, деталізувати їх повноваження у сфері публічно-правових відносин. Виконання вищенаведених та багатьох інших завдань неможливе без посилення юридичних гарантій забезпечення

діяльності господарських судів, удосконалення організаційних форм їх професійної діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність чіткого визначення місця і ролі господарських судів у судовій системі та системі суб'єктів адміністративного права, а також з'ясування особливостей їх адміністративно-правового статусу як колективних суб'єктів адміністративного права. Таким чином, необхідність удосконалення адміністративно-правових засад організації та функціонування господарських судів України, наявність прогалин у відповідному правовому регулюванні та відсутність предметних досліджень цих проблем обумовлюють актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., п.п. 1.1, 1.5, 1.12, 2.1 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол № 2 від 23 лютого 2016 р.), теми науково-дослідної роботи Харківського національного університету внутрішніх справ «Правоохоронна функція української держави» (номер державної реєстрації 0113U008192), зареєстрованої в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014–2018 рр.

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є першою фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою визначенню особливостей діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративно-правових відносин, а також виробленню пропозицій щодо її покращення. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використав численні праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, господарського процесуального права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дисертації є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, кодекси,

інші закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, підзаконні нормативні акти, які регулюють адміністративно-правові відносини за участю господарських судів, акти вищих судових інстанцій. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики діяльності господарського суду, довідкові видання, статистичні й інші матеріали. У ході підготовки дисертації автором використано власний досвід роботи в судовій системі.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі узагальнення існуючих теоретичних надбань науки адміністративного права, аналізу чинного адміністративного законодавства та законодавства про судоустрій України, практики їх реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правових відносин за участю господарських судів та надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності організації їх діяльності.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлене системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем участі господарських судів в адміністративних правовідносинах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб, з набуттям чинності нової редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів», на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів наукового пізнання визначити сутність та особливості адміністративно-

правових відносин за участю господарських судів і надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності організації їх діяльності. В результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема дисертантом уперше визначено поняття «суб'єктів адміністративно-правових відносин в діяльності господарських судів» як уповноважених органів державної влади та їх посадових осіб, а також інших фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у цих відносинах, вступаючи між собою у взаємозв'язки під час управління організацією діяльності господарських судів, а також забезпечення здійснення ними господарського судочинства (с. 8).

Крім того, на особливу увагу заслуговують такі результати дослідження:

- характеристика господарського суду як органу державної влади України, що входить до складу судової системи країни, на який у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України покладено виконання функції здійснення правосуддя у господарських справах (с. 24);

- визначення адміністративно-правових відносин як урегульованих нормами адміністративного права суспільних відносин, які перебувають під охороною держави, виступають формою реалізації діяльності у галузі державного управління і мають організаційний або виконавчо-розпорядчий характер, один з учасників (сторін) яких є носієм державно-владних повноважень, а інші учасники володіють суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, реалізація яких спрямована на захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у галузі державного управління (с. 32-33);

- висновок про те, що під адміністративно-правовим регулюванням діяльності господарських судів необхідно розуміти здійснюваний завдяки діяльності органів державної влади за допомогою сукупності правових засобів цілеспрямований вплив на впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносини у сфері діяльності господарських судів з метою забезпечення їх належної організації та функціонування відповідно до засад судочинства та

гарантування суб'єктам підприємницької діяльності права на судовий захист (с. 60-61);

- класифікацію суб'єктів адміністративно-правових відносин, які виникають в діяльності господарських судів, залежно від їх відношення до судової гілки влади та ролі в її структурі, характеру взаємодії із судовою владою на: суб'єктів адміністративно-правових відносин, які здійснюють функцію загальнодержавного забезпечення організації діяльності органів судової влади, у тому числі і в частині організаційно-правового, фінансового та матеріального забезпечення діяльності судів України, у тому числі і господарських судів (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування); суб'єктів адміністративно-правових відносин, які здійснюють функцію спеціального державного управління у сфері організації діяльності органів судової влади, зокрема, управління організаційним, кадровим, фінансовим, матеріально-технічним та інформаційним забезпеченням діяльності судів України, у тому числі і господарських судів (Вища рада правосуддя, Державна судова адміністрація, Вища кваліфікаційна комісія суддів України та суддівське самоврядування); суб'єктів адміністративно-правових відносин, які здійснюють функцію внутрішньоорганізаційного управління у сфері організації діяльності органів судової влади, у тому числі і щодо забезпечення діяльності господарських судів (голова суду, заступники голови суду, керівник апарату суду, працівники апарату суду, збори суддів) (с. 94-95);

- висновок про те, що об'єкти адміністративно-правових відносин в діяльності господарських судів: визначають, на що спрямоване відповідне адміністративно-правове відношення, вказуючи, з яким саме матеріальним або нематеріальним благом вони пов'язані; визначають зміст відносин, у яких цей орган судової влади бере участь, де в межах кожного окремого правового відношення існує свій конкретний об'єкт, а тому щодо них реалізуються конкретні суб'єктивні права та юридичні обов'язки їх суб'єктів, передбачені конкретними нормами адміністративного права; враховуючи те, що об'єкти правовідносин передбачені в законі, це забезпечує уточнення правового

підґрунтя відповідного адміністративно-правового відношення, у якому беруть участь господарський суд (с. 99-100);

- з'ясовані дисертантом основні ознаки об'єкта адміністративно-правових відносин в діяльності господарських судів, а саме: за сутністю це певне соціальне благо, що задовольняє інтереси й потреби людей, суспільства, держави в організації та здійсненні господарського судочинства; визнання та закріплення адміністративним правом цього блага як правового явища у формі державного забезпечення організації діяльності господарських судів; саме щодо державного забезпечення організації діяльності господарських судів спрямовані та у зв'язку із ним розвиваються правові відношення, саме у зв'язку із ним суб'єкти правовідносин вступають у відповідні зв'язки; потреба у досягненні належного стану забезпечення організації діяльності господарських судів пов'язується із реалізацією суб'єктивних прав та юридичних обов'язків суб'єктами правовідносин; результатом реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків суб'єктами адміністративно-правових відносин в діяльності господарських судів є отримання певних юридично значимих наслідків у вигляді задоволення інтересу організації та здійснення господарського судочинства внаслідок отримання об'єкта правовідносин — діяльності із забезпечення організації функціонування господарських судів (с. 114-115);

- запропоноване визначення поняття «юридичний факт» як елементу адміністративно-правових відносин, у тому числі і в діяльності господарських судів, під яким запропоновано розуміти закріплені в нормах адміністративного права юридично значимі різні за формою прояву та змістом дій та події, настання яких є основою для переходу змісту статусу господарського суду як суб'єкта адміністративного права в суб'єктивні права та юридичні обов'язки господарського суду як учасника адміністративно-правових відносин, а також трансформації цих відносин відповідно до характеру наслідків, обумовлених впливом юридично значимих дій та подій (с. 144).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямками подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Досліджуючи поняття та особливості статусу господарських судів у судовій системі та системі суб'єктів адміністративного права (с. 12-25), здобувачеві варто було б більше уваги приділити саме змісту та особливостям адміністративно-правового статусу господарських судів.

2. Вказуючи на проблему розмежування адміністративних і господарсько-правових відносин при визначенні підсудності справ (с. 48) здобувачеві варто було б висловити власну позицію щодо вирішення даного питання.

3. Потребує уточнення висновок здобувача про те, що під об'єктом адміністративно-правових відносин за участю господарських судів слід розуміти відповідну діяльність уповноважених державних органів та дії їх посадових осіб по здійсненню державного забезпечення організації (зовнішньої та внутрішньої) діяльності господарських судів, яка врегульована нормами адміністративного права (с. 102). Адже, об'єктом таких правовідносин може бути не лише діяльність, а й певні юридичні факти, які не характеризуються активною поведінкою.

4. Аналізуючи зміст адміністративно-правових відносин за участю господарських судів (с. 115-132) здобувач досить детально розглянув повноваження основних суб'єктів таких правовідносин. У той же час повноваження самого суду в даних правовідносинах залишилися поза увагою автора.

5. Вказуючи на необхідність проведення подальших організаційних заходів щодо оптимізації системи господарських судів як окремої ланки судової системи (с. 179), здобувачеві варто було б вказати можливі шляхи вирішення даного питання.

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; навчальному процесі та практичній діяльності.

Основні положення дисертації відображені в авторефераті, публікаціях у наукових виданнях, а також оприлюднені на науково-практичних конференціях, що свідчить про ретельну роботу, проведenu дисертантом в процесі наукового дослідження та його апробації.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові відносини за участю господарських судів в Україні» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання — удосконалення організаційно-правових засад діяльності господарських судів в Україні. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та Порядку присудження наукових ступенів, а його автор — Аюпова Рано Мухтарівна — заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Доцент кафедри
адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
навчально-наукового
інституту права
Сумського державного університету
кандидат юридичних наук, доцент**

М. І. Логвиненко

Підписуючий засвідчує
Начальник ВК